

paa 7 og 1 paa 9, altsaa 3 Gange større end normalt, og man ved, at Størsteparten af Uglens Føde er Mus, saa kan man ganske sikkert gaa ud fra, at der er en Forbindelse mellem de mange Olden og Rovfuglenes Formeringsevne.

Gid de Herrer Jægere, specielt blandt Godsejerne, vilde betænke dette, saa de vilde frede lidt mere om dem og se gennem Fingre med, at de undertiden napper en Fasankylling eller Harekilling, thi der kan vel næppe være Tvivl om, at Musene (og hvem kan bedre end Rovfuglene holde Museplagen inden for rimelige Grænser?) gør mere Skade, end Agerhøns og Fasaner gør Gavn.

E. ROSTRUP SOM ORNITHOLOG.

AF

ANDREAS MADSEN.

Det er sagtens mindre kendt, at afdøde E. Rostrup, den viden om kendte Plantepatholog, allerede i sin grønne Ungdom var en fortrinlig Kender af dansk Dyreliv og særlig af Fugleverdenen.

Paa dette Omraade kom dog Rostrup ikke til at gøre sig gældende enten ved nye Fund eller Iagttagelser af vidererækkende Værd. Som Zoolog er hans Navn knyttet til Opdagelsen af Birkemusén, som han indførte i den danske Nutidsfauna. Om Fuglene har Rostrup i alt kun ladet trykke to smaa Sider i en ret vanskelig tilgængelig Aarsberetning.

Hvilken Berettigelse har da en Afhandling om Rostrup som Ornitholog? Ingen stor anden end at give et Bidrag til en fremragende, alsidigt interesseret, dansk Naturforskers Særpræg. Og Grunden til, at Meddelelsen vover sig frem med noget som med Rette kan benævnes magert eller fordringsløst, ligesom Læseren er i Humør til, er ligefrem den, at han for Tiden udarbejder en Rostrup-Biografi, af hvis rige Raastof hermed gives et selvstændigt Udsnit med flere Enkeltheder, end der andetsteds er Brug for.

Om nogen har fortjent Navn af født Naturforsker maa det blive E. Rostrup. Uden nævneværdig Paavirkning var det fra Barnsben hans Liv og Lyst at sysle med Dyr og Planter og færdes ude under aaben Himmel.

Faderen var Godsforvalter paa »Stensgaard« (Stokkemark

Sogn, Lolland), hvor Emil Rostrup fødtes 28 Jan. 1831. Bortset fra vistnok ikke sjældne Besøg paa Langeland kom han saagodtsom ikke udenfor sin Fødeø, indtil han 19 Aar gammel rejste til København for at lade sig indskrive som Elev ved Polyteknisk Lærestalt.

Paa Lolland fandt Undervisningen Sted ved Huslærere og -Lærerinder, hvoraf ingen havde større Sans for de naturhistoriske Fag. I de faa, personlige Meddelelser, Rostrup har efterladt sig, hævder han med nogen Selvfølelse, at han som Naturforsker helt igennem i sine unge Aar maatte staa paa egne Ben. I den lille Biografi han nedskrev i Anledning af Udnævnelserne til Æresdoktor staar følgende: »Allerede i mine Drengaar nærede jeg den største Interesse for Naturhistorie, anlagde Samlinger af Planter, Insekter og Fugle, og begyndte fra mit 13de Aar at nedskrive de lagttagelser, jeg gjorde i Skov og Mark uden nogen ydre Paavirkning i mit Hjem eller i mine Omgivelser«. (Indbydelsesskrift til Københavns Universitets Aarsfest, 1894).

Selv om Rostrup manglede Vejledning af ældre interesserede paa det Omraade, som havde fanget hans Sind, savnede han ikke jævnaldrende, ligesindede Kammeraters gode Selskab. Der var gerne tre i Følge til at drage hjemmefra henad de poppelhegnede Veje og vende tilbage med alskens indsamlet Gods, ligefra Fugleæg til Paddehatte, Rostrup selv og to Brødre, Sønner af Pastor Galschiøt i Stokkemarke. Særligt den yngre Broder, Christian, nævner Rostrup i sine datidige Optegnelser som Vennen fremfor alle. C. Galschiøt blev senere Overgartner paa Ledreborg, er nu bosat i Roskilde, og fortjener min bedste Tak for sine Bidrag til Skildringen af hans Barndomsven.

I Aarene 1844—50 stod Fuglene jævnlige paa de naturvidenskabelige Opdagelsesrejsers Dagsorden. Desværre gjorde de flygtige Væsner ikke de unge Videnskabsdyrkere den Tjeneste at forholde sig rolige og i Nærheden, medens deres Skikkelsers og Farvers Enkeltheder blev optegnede, og fange dem var heller ikke ligetil, Bøsse og Kugler maatte til. I en haandskreven Erklæring, som Rostrup har vedlagt sine »malede Fugle«, udtaler han sig saaledes: »Fra mit 13—18 Aar gik jeg regelmæssig paa Jagt og skød Fugle, ikke af Ødelæggelseslyst, men for at lære dem nøjere at kende og gøre Forsøg paa at bevare dem bedre i Erindringen ved at tegne og male dem med Vandfarve«.

Jagten var saaledes Middel og ikke Maal, og blev drevet

uden nogensomhelst Sportsglæde. Af hver Art blev nedlagt saa mange Stykker, som var nødvendige for at faa Rede paa Forskellen imellem Han og Hun, eller Vaar og Vinterdragt, derimod gjaldt det om at erhverve saa mange Arter som muligt. Hverken Høg eller Gøg, Spurv eller Stær, Hejre eller Vibe blev skaa-nede. Nattergal og Sangdrossel lige saa lidt.

De skudte Fugle blev udstoppede, men uden Øvelse eller Vejledning, som de Unge var, faldt det tarveligt ud, og næppe noget Eksemplar undgik inden ret længe at blive kærkomment Bytte for Møl, Klanere og lignende Utøj. Et enkelt kan dog muligt være havnet i Skaarup.

En mere varig Glæde fik Rostrup af sine — nys nævnte — Vandfarvetegninger. Slægt efter Slægt har danske Drengte fær-dedes ude i Naturen og øst af dens Væld, Emil Rostrups In-teresse havde intet usædvanligt ved sig, men dog øjner man allerede nu de Grundtræk, som senere særprægede Videnskabs-manden, en usvigelig Paalidelighed, en Grundighed, som var saa langt fra det hæsblæsende som vel muligt. For Ungdommen er der altid en Dag i Morgen til at genoptage Arbejdet.

»De malede Fugle«, Rostrups sædvanlige Udtryk, voksede i Aarene 1844—50 til en Samling paa 92 Blade med ialt 80 forskel-lige Arter. Flere var gengivne to Gange, særligt som Han og Hun.

Fortegnelsen over dem alle er bevaret, men af selve Billederne ikke en Gang Halvparten, kun 44 Blade med ligesaa mange Fi-gurer. Det har vist sig umuligt at faa oplyst, hvor de øvrige 48 er blevne af. Rostrup mente selv, de var udlaante, men mindedes ikke til hvem. Vedkommende gør en priselig Gærning ved at levere dem tilbage, hvad der sikkert kan finde Sted gen-nem Redaktøren af D. o. F.s Tidsskr.; den smukke Samling for-tjener at være fuldstændig. Enkelte Blade menes dog at være gaaede tabt allerede for mange Aar tilbage i selve Hjemmet. Et Held i Uheld er det, at det i Hovedsagen er de tidligst ud-førte, kunstnerisk set mindst værdifulde, som er forsvundne, medens de udmærkede Figurer fra de sidste Aar er til Stede.

Større Sjældenheder rummer Samlingen ikke, men omfatter væsentligt Arter, som hører til Landets almindeligste. Et mere udtømmende Bidrag til en Lokalfauna maa heller ikke ventes, skønt de fleste Arter stammer fra Egnen omkring Stensgaarden, dertil er bl. a. Vade- og Svømmefuglene altfor faatalligt repræsen-terede, Sangfuglene derimod adskilligt fyldigere.

Gengive hele Listen er derfor uden Nytte, det maa være nok at fremdrage enkelte af Bladene. De er nævnte i Tidfølge og indledes med Bogfinken, skudt Sommeren 1844 i Stensgaardens Have.

Gulspurv, Skovdue, Lærkefalk og Rødkjælk blev de næste Ofre, først for Bøssen, saa for Rostrups Pensel, men Sommerens bedste Bytte, Nøddekrigen, blev erhvervet paa mere usædvanlig Vis, hvilket fremgaar af Paaskriften paa Tegningens Bagside: »Siddende paa et Gærde blev den slaet ihjel med en Kørepisk i Sommeren 1844 ved Bøllesminde«. Altsaa netop Aaret, hvor et stort Nøddekrigetræk fandt Sted over hele Mellemeuropa, og Fuglen ogsaa her i Landet sine Steder blev truffen i større Antal.

Efteraaret 1844 tilførte Samlingen bl. a. Sumpmejse og Stor Flagspætte (hvoraf Tegningen skal have været saare pragtfuld, desværre hører den til de forsvundne). Følgende Vinter erhvervedes en Hvinand, der blev Bytte paa anden Haand, idet den frarøvedes en Duehøg. Foraaret 45 kom Jærnsurv, Halemejse, Skovsneppe, Broget Fluesnapper, Munk og flere andre Sangfugle til. I November 46 var Rostrup paa Fejø, hvor en gammel Ederfuglehan blev nedlagt. Følgende Data skal lige nævnes: Kvæker 27 September 49, Vindrossel 14 November 47, Dompap 6 Februar 48, Grønspætte 12 November 48. I December 48 skød Skovrideren paa Pederstrup en Kongeørn, som efter at være bleven udstoppet, indgik som et velkomment Led i Rostrups Billedsamling.

Endnu blev Hejren skudt i Bødkerskoven. Den 18 Novbr. 49 var den store Tornskade en glædelig Tilvækst, men saa er det ogsaa mod Slutningen. Sidst paa Listen staar Solsort-hannen skudt i Stensskoven 5 Januar 50.

Kort efter rejste Rostrup til København for at begynde sine Studier ved polyteknisk Lærestalt. De »malede Fugle« tilhørte fra nu af Fortiden, Interessen for Planteverdenen skød sig stadigt mere i Forgrunden.

Det tynde Skrivepapir, som Rostrup brugte til sine Billeder, har Tiden gulnet, men selve Fuglene straalere den Dag i Dag med Farvernes fulde Glans og Klarhed. Pillent nøjagtigt er der gjort Rede for det ejendommelige for hver enkelt Art, det er en ung Naturforskers Farvestudier og ikke farvelagte Tegninger. Som det eneste bevarede Blyantsudkast -- af Hejren -- viser,

er Formgivningen meget svag, Stregen usikker, det er nogle fæle Tændstikker, den maa nøjes med som Ben. Farverne er ikke de herhjemme almindeligt anvendte Akvarelfarver, men ugenomsigtige Dækfarver (Gouache), hvis Egenskaber gør dem fortrinligt egnede til Miniaturmaleriets sirlige Kunst, under hvis Omraade de »malede Fugle« nærmest falder.

De forskellige Blade er af meget ulige Værd. De tidligste, udførte af en 13 Aars Dreng, er selvsagt, teknisk set, de svageste, men Fremgangen sker saa hurtigt, at Figurerne fra 1848—50 har et helt andet Sving og umuligt kan andet end fryde hver Fugleelsker, som har Lejlighed til at gennemgaa Samlingen. Blandt de mest tiltalende, kan Dompap, Hornugle, Kvæker, Kærnebider og Sjagger nævnes.

Smaafuglene er gengivne i hel Størrelse, de store Arter selvfølgelig mere eller mindre formindskede. Allerede herved adskiller Rostrups Figurer sig fra »Kærbølling«s (der iøvrigt væsentligt er Laan fra Naumann og Brehm). Da Kærbølling Billedatlas først udkom 1852, kan Rostrup ikke have benyttet det, men ligesaa lidt har andre danske og tyske Værker afgivet Forbilleder, skønt han f. Eks. kopierede Afbildningerne i Kaups »Thierreich«. En Del Arter fandt han beskrevne i en lille Bog »Haandbog for Fugleelskere, uddraget af J. M. Bechsteins Skrift om Stuefuglenes Naturhistorie ved J. W. Hornemann, Lektor i Botaniken, Kjbhvn. 1802«, et Skrift, som det er mig en Glæde at kunne fremdrage her, da det giver Lejlighed til at nævne endnu én Botaniker, som har syslet med Fugle. Bogens fornøjeligste Afsnit er ellers en Tabel over Stuefuglene med Hensyn til deres anbefalende Egenskaber, hvorefter kun Papegøjerne udmærker sig baade ved Sjældenhed, Skønhed, Sang og Taleevne, alle andre maa nøjes med mindre; Dompapen dog ved Skønhed og Sang; Ravn, Vagtel, Solsort og Nattergal ved Sang og Taleevne, Natravn, Hærfugl og Blaamejse ved Skønhed og Pudserlighed, men Silkehalen alene ved Skønhed, og Vendealsen nøjes alene med Pudserlighed.

Baade her og i andre, mest tyske, Værker fandt Rostrup saavel de danske Folkenavne som de latinske, videnskabelige Benævnelser, hvormed han paa sine Billeder angav Arten, hvis Bestemmelsen altid er rigtig.

Om de »malede Fugle«s Tilblivelse oplyser samtidige Optegnelser et og andet. Af de mange Dagbøger, som Rostrup

efterlod sig, er Hovedparten som venteligt udelukkende af botanisk Indhold. Et enkelt, lille Hæfte rummer zoologiske Iagttagelser fra Skaarup-Perioden (hvorom senere), et andet er en virkelig Dagbog, hvori mange store og smaa Hændelser er nedskrevne.

Dagbogen indledes med en Art Fortale, hvori det hedder, at han agter at »begynde med Begyndelsen«, hvilket paa et mindre filosofisk Tungemaal vil sige, at de første Optegnelser er nedskrevne Nytaarsdag 1847. Vejret er slet og desværre, det kan ikke blive til noget med Fuglejagten, men Fuglene kan han dog ikke slippe og sætter sig derfor hen for at male paa en Skade (hører til de forsvundne Blade). »Da dette ogsaa er en af mine kæreste Bestillinger, morede jeg mig ret godt, malede Vingen færdig, som blev god« —.

Næste Dag har det klaret op og det gaar løs med Jagten. Christian Galschiøt skyder først en Svenske, senere faar man Ram paa en Stillids og en Kærnebider, »som ikke stod i nogen af Ornithologierne og i flere Ting adskilte sig fra den almindelige«; den blev tegnet samme Aften og med Stolthed melder Dagbogen: »Hovedet og især Næbet blev meget godt«. Den tredje Januar kopierer han Fuglene i Kaups »Thierreich«, men derefter træder Politiken stærkere i Forgrunden med stærkt udtalt Tilslutning til de frisindede Partier. At Rostrup gik grundig tilværks med sine Fuglebilleder oplyser en Notits fra den 12 Januar: »Jeg fuldendte min Kærneknækker, den blev ret god«.

Dagbogen stændser i Sommermaanederne, og da den om Efteraaret fortsættes, er der nok saa meget Tale om Planter som Fugle. Der bliver dog læst en Del, oversættes saaledes — efter et tysk Værk — et Afsnit om »Fuglenes Redebygning og Æg« og skydes en Stor Korsnæb. Kristian d. 8des Død og efterfølgende, bevægede Tider trænger andre Interesser tilbage. Paa sin 17aarige Fødselsdag, 28 Januar 48, skriver han dog: »Jeg skaffede mig en meget prægtig Present, nemlig tre Sneværlinger«, som blev skudte udaf en stor Flok. Dagbogen nævner ogsaa, at han skriver paa en Artikel om »Vore Vinterfugle«, men saafremt den nogensinde er bleven færdig, og ikke ligefrem er Oversættelse af en tysk Afhandling, er den i hvert Fald nu forsvunden. I Marts, hvor de store fædrelandske Begivenheder tager Fart, fyldes Siderne med Avisreferater og Betragtninger om Martsministeriets Udnævnelse, som volder Rostrup

ligesaa megen Glæde, som hvis der havde været Tale om Erhvervelsen af en sjelden Fugl. Den 29 Marts er det Slut med Dagbogen, og om Fuglene er der fra nu af Taushed.

Det fleraarige Studieophold i Hovedstaden gav ikke Lejlighed til særlige Fuglestudier. Stadigt med større Kraft vender Rostrup sig mod Planteverdenen, og kun nu og da træffes en og anden Optegnelse fra Dyrelivet. Straks efter Eksamen 1858 faar han — med Japetus Steenstrups anbefaling — Ansættelse som Lærer ved Skaarup Seminarium, hvor Rostrup skulde sidde i næsten 25 Aar, indtil Landbohøjskolen langt om længe kaldte den nu landskendte Botaniker til Lærer i Plantepatologi.

Paa Skaarup var Naturhistorie et nyt Fag, overfor hvilket Rostrup blev ret frit stillet. Seminariets Aarsberetninger viser i hvor høj Grad han lod Undervisningen lægge Vægt paa Danmarks Fauna og Flora. De mange naturhistoriske Udflugter vil gamle Elever mindes som overmaade lærerige og fornøjelige. I alt hvad der vedrørte Dyr og Planter, var deres Lærer som en levende Ordbog. Et Formaal var ogsaa at danne en god naturhistorisk Samling, hvorom Rostrup allerede 1864 lod trykke en Beretning, som viser dens Rigdom paa danske udstoppede Fugle. Adskillige af dem hidrørte fra Lolland, Kongeørn, Stork, Natravn, Hejre, Skarv, Grønspæt o. a. Det lader sig tænke, at en eller anden af Modellerne til de »malede Fugle« har undgaaet Ødelæggelse og er havnet paa Skaarup. En anden Samling erhvervedes ved Køb og omfattede Fugle, skudte paa Als, den talte bl. a. Konge-, Hav- og Skrigeørn, Glente, Stor Skallesluger og Islom.

Hovedsummen af sine mangeaarige Iagttagelser af saavel Dyre- som Plantelivet i Omegnen af Skaarup nedlagde Rostrup i en lille Afhandling »En sydfynsk Aa«, trykt i Aarsberetningen fra 1879.

Spørgsmaalet om Rostrups Afgang fra Seminariet var allerede den Gang stærkt fremme, og som det fremgaar af Indledningen, opfattede han selv »Aa«en (= Vejstrup Aa) som en Art Afskedshilsen til Egnen, et Mindeblad, tilegnet gamle Elever til Styrkelse af deres naturhistoriske Sans. Som Motto kunde der være bleven valgt en Sætning i Fortalen til en af de Bøger, som tidlig havde paavirket Rostrup, Rafn's »Danmarks og Holstens Flora«, Ordene »Ingen Time er mindre tabt, faa bedre anvendte end de, hvori Naturen var Genstand for vor Beskæftigelse«.

Der vil dog være adskilligt flere end netop Skaarup Seminarister, som med Udbytte og Glæde kan gennemlæse det lille Skrift, som har Værd i sig selv ved at være en af de faa, altfor faatallige Stedskildringer, som gør Rede for saavel Dyre- som Plantelivet. Stoffet er stærkt sammentrængt, det Hele fylder kun 28 smaa Sider, hvoraf Fuglene optager 2. Da Afhandlingen vistnok er lidet kendt og vanskelig at erhverve antikvarisk, vil det maaske være berettiget at gengive et Par af dens ornithologiske Enkeltheder.

Som en Art, der nøje er knyttet til selve Aaløbet, nævnes Isfuglen, der omtales ordlydende: »Da denne Art ikke hittil er funden ynglende i Danmark, vil jeg dog bemærke, at den højst sandsynligt yngler ved Vejstrup Aa, thi i September 1870 saa jeg en hel Familie paa samme Strøg af Aaen, hvor et Par havde opholdt sig hele Sommeren«¹.

Ogsaa Vandstæren nævnes som Beboer af Aaen, og af sjældnere Fugle er baade Nøddekrige og Pirol sete og skudte en enkelt Gang i Aaens Nærhed. Sneuglen er bleven nedlagt ved Elsehoved.

Særlig Interesse har Omtalen af Nattergalen. Den lyder saaledes: »Det er ogsaa for Vandløbets Skyld, at talrige Nattergale opholder sig her, og man kan i den sidste Halvdel af Maj høre deres herlige Sang hele Dagen igennem, thi den her hyppigst forekommende Art er nemlig den saakaldte sydlige eller lille Nattergal, medens den nordlige eller store Nattergal sjældn lader sig høre uden om Aftenen og har tillige langt kraftigere, mindre afvekslende og melodiose Toner end hin«.

Om Værdien af dette Vidnesbyrd tør jeg ikke have nogen Mening, men skal blot udtale, at saafremt det indbyrdes Forhold imellem de to Nattergale-Arters geografiske Udbredelse m. m. er bragt til Klarhed andetsteds, er det i hvert Fald ikke Tilfældet herhjemme, hvilket ogsaa H. Winge har nævnt i sin Liste over Danmarks Fugle (D. o. F.s Tidsskr. Bd. I); det synes maaske besynderligt, at en saa skarp Iagttager som E. Rostrup skulde have taget Fejl og en Menneskealder igennem troet at høre og se (?) *Luscinia vera* endog som den almindeligste Art, medens der maaske ikke fandtes anden end *L. philomela*. Men egentlig Ornitholog var han jo ikke og kan paa

¹ Senere er Isfuglen jo funden adskillige Gange flere Steder i Sydfyn, og dens Æg fundne i Brahetrolleborgs Have (D. o. F.s Tidsskr. IV, S. 131).

dette Punkt have stolet paa Kjærbøllings Udsagn. For Lægfolk virker det forvirrende, at »Oplysningerne« om et, som man skulde tro saa ligefremt Spørgsmaal som Nattergalen, knapt to Steder stemmer overens. Rent fraset »Kjærbølling«, har saaledes H. Winge »*Vera*« ynglende i det sydlige Jylland og »maaske paa Fyn«¹, andetsteds anføres den kun og »undtagelsesvis« fra Lolland. (Flora og Fauna, 1900). Salmonsens Leksikon, som mange tyr til som en Slags literær Højesteret, benægter, uden Forbehold eller Tvivl, at *Luscinia vera* overhovedet findes her i Danmark. Vor Klodes Dyr — ogsaa et meget udbredt Værk — lader med priselig Forsigtighed Spørgsmaalet staa uløst, o. s. f. Det vilde være skønt, hvis der kunde vindes Klarhed over en saa ornithologisk interessant Sag, saa almindelige dødelige vidste, hvad de egentlig havde at tænke — og skrive — om de to berømte Sanggudinder, *Philomela* og *Vera*, i deres Egenskab af danske Statsborgerinder. Er det iøvrigt kendt fra Udlandet, at de to Arter lever fredeligt Side om Side paa samme Omraade — som det altsaa skulde være Tilfældet ved Skaarup? Deres fælles Gebet er vist kun lille, men gaar det ikke her saaledes, at *Philomela* fortrænger sin svagere Søster, og er Gaadens Løsning maaske den, at *Vera* har været almindeligere herhjemme, men nu er helt eller saagodtsom forsvunden af den danske, regelmæssigt ynglende, Fugleverden?

Af Optegnelserne fra Skaarup-Tiden bærer kun et enkelt, lille Hæfte Udskriften »Zoologiske Iagttagelser fra Fyn«, alle de øvrige er rent botaniske. Her findes en Del af Raastoffet til »En sydfynsk Aa«, men det allermeste har dog ingen-sinde faaet Anvendelse paa Tryk.

Heftets to Partier er af ulige Størrelse, langt Hovedparten er fyldt med et blandet Gods af allehaande Enkeltheder indenfor alle Dyreklassers Liv og Levned. Fuglene er behandlede med Forkærlighed, hvad ikke kan forundre.

Optegnelserne omspænder alle de Aar, Rostrup boede i Skaarup, 1859—83, i en uafbrudt Række, som dog har store

¹ Herr Viceinspector H. Winge har velvilligst oplyst mig om, at der ved »sydligste Jylland« (under *Luscinia vera* i Fort. over Danmarks Fugle, D. o. F.s Tidsskr. Bd. I) menes »Sønderjylland«, idet Arten ikke er paavist med Sikkerhed i det nuværende Danmark, hvorfra intet Eksempel findes paa Zool. Museum. Udtalelsen »maaske Fyn« refererer sig dels til Rostrups Meddelelse, dels til en anden, heller ikke fuldt bevist Angivelse.

Huller for de enkelte Aars Vedkommende. Dagbogen er væsentligt ført i Aarets første Halvdel, fremforalt i Foraarsmaanederne, og bringer nøjagtige Data for de mest fremtrædende Trækfugles Ankomsttid. Rostrups Interesse for dette Forhold svarer til hans mangeaarige Notitser om Foraarsplanternes Blomstring (i store Træk gengivne i »Vejledning i den danske Flora«).

Allerede de indledende Ord, fra 1859, »d. 30 Januar hørte jeg første Gang Lærken synge«, giver Stemningen i disse Foraarsbulletiner, som trods mange tørre Tal synes fyldte med Fuglesang og Trækfugleskarer, som varsler den fagre Tid, ventet med Længsel, ikke mindst af Naturens stille Gransker. En lille Prøve paa Dagbogens Indhold kan maaske interessere. Jeg anfører 1859 ordlydende: »21 April saa jeg ved Korsør *Saxicola oenanthe* (alle Arts- og Stednavne er understregede), 4 Maj ved Skaarup *Sylvia phoenicurus* og *Saxicola rubetra*, 6 Maj, Gøgen ankommen til Skaarup, 7 Maj, Nattergalen skal være hørt et Par Steder i Egnen. Jeg hørte den slaa d. 10. Den 10 Maj og følgende Dage hørte jeg en Fugl uafsladelig skrige paa en ejendommelig Maade og meget gennemtrængende, snart i, snart tæt udenfor Seminariehaven, jeg troede først længe, det var en Lærkefalk, med hvis Skrig den havde stor Lighed, men da jeg saa Fuglen, opdagede jeg det var en lille, graa Fugl af en Spurvs Størrelse, dog kom jeg den ikke nær nok, til at se, hvad det var for en Fugl, jeg antager foreløbig, det er en Vendehals«. Derefter følger et længere Referat af »som jeg antager troværdige Fortællinger«, som Rostrup har faaet meddelt i Hesselager Præstegaard og omhandlende en mere eller mindre mærkelig Opførsel hos forskellige Ugler og Storke. Endnu nævnes, at »d. 21 Maj blev en *Sylvia hypolais* fangen i Seminariehaven«, hvorpaa Dagbogen slutter Aaret med et pludselig Spring til Efteraaret, »d. 15 Okt. saa jeg endnu Svaler«.

Fra 1860 skal følgende anføres:

»Paa Rejse til Lolland i Paasken saa jeg i Sundet mellem Thorsing og Langeland en utallig Mængde Knortegæs (*Anser bernicla*), dels liggende spredte i Vandet, dels flyvende i uhyre Flokke; de trække dog efter Søfolkenes Sigende ikke herfra før sidst i Maj; i Afstand saa de ud som om hele Kroppen var sort med hvid Hale, i Langelandsbæltet var der ogsaa enkelte Knortegæs, men dog især Ederfugle og forskellige Andearter, Alker i større eller mindre Flokke, store Maager og en enlig

Lom (sandsynlig *Colymbus septentrionalis*), som Søfolkene kaldte »Havgassen«, fløj tæt forbi Baaden med sin lange Hals lige udstrakt og i det Hele af et spøgelsesagtigt Udseende; Sømændene sagde, at de altid saa den enlig«.

Lærke, Stær, Stork, Hvid Vipstjert, Vibe, Musvaage, Svalerne, Graa Digesmutte, Havesanger, Nattergal og flere andre er de oftest nævnte Trækfugle. Vendehalsen — det var nemlig en Vendehals — følger troligt med som Ynglefugl tæt ved Rostrups Have — gennem saagodtsom alle Aarene nævnes Dagen for dens Ankomst, det er den sidste Fugl, som i det Hele optræder i den zoologiske Dagbog, hvor den ligesom sætter Punktum for Rostrups ornithologiske Iagttagelser. »⁵/₃ 83, *Sylvia phoenicurus* ved Klingstrup, ⁷/₅ 83 hørte jeg Nattergalen synge i Krattet ved Hesselager Aa (Dr. Kabells Have), ²⁰/₅, *Yunx torquilla*.«

Dagbogen skriver altid Nattergalen, og skelner ingensinde mellem to Arter, hvilket unægteligt synes mig lidt mistænkeligt m. H. t. Rostrups Førstehaands-Iagttagelser vedrørende *philomela* og *vera*. Har »Kjærbølling« mon ikke paa dette Punkt været en Autoritet, mod hvilken der ikke øvedes Kritik, i hvert Fald ikke udenfor den snevre Kreds af Ornithologer ex professo?

Isfuglen fra »En sydfynsk Aa« træffes derimod og — som ventelig — i Optegnelserne fra 1870. Da Stedet er ganske kort, kan mulige Kildestedsjægere maaske have Glæde af at se det anført. Altsaa: »Samme Dag (¹⁹/₉) saa og hørte jeg første Gang nogle Isfugle (*Alcedo ispida*) ved Vejstrup Aa, omtrent midtvejs mellem Landevejen og Udløbet. Min Ledsager, Gaardmand Hans Jensen, som har godt Kendskab til Fuglene og paa hvis Ejendom de fandtes, mente at de ynglede ved Aaen, da der havde været et Par hele Sommeren og nu var der en hel Familie; de var meget sky. H. Jensen har tidligere skudt baade Isfuglen og Vandstæren ved Aaen«.

Hvis Rostrup i Tidens Løb skulde have glemt det, behøvede han blot at gennemgaa Dagbøgerne fra sin Ungdoms Vaar for at faa oprisket Mindet om, at Isfuglen var en gammel Kærlighed. Forsaavidt dog kun en ren platonisk, som han ikke havde truffet den skønne Fugl i Virkelighedernes, men kun i Digtningens Verden.

Det var en Tid hans Vane at nedskrive Digte, som særligt behagede ham, og ikke alene danske, men ogsaa svenske, saa-

ledes Bellmanns Sange, og det kendte Digt »Vintren rasat . . .«, hvor særligt Strofen »Ja jag kommar, glada vinter, ut till landet, ut till foglarne« maa have syntes tiltalende. Hvad Digtet om Isfuglen angaar, var det egentlig fransk, men Rostrup læste det ca. 1846 i en Oversættelse (Nationaltidende, 9 Aarg. Nr. 135), som han indførte i sin Dagbog, ledsaget af følgende Kritik »Omstaaende skønne Digt, har i Oversættelse et Par Pletter, hidrørende fra Mangel paa Naturkundskab. »Bukkar« passer lige slet for Isfugle og Siv. For at faa en duftende Plante burde sættes »Mynte« eller »Kalmus«. Hvad der staar i den franske Original, ved jeg ikke, da jeg ikke har noget af »Skovhemmeligheder«s rigt begavede Digter André Theuriot«.

Ligetil hans sidste Dage mishagede det højligen Rostrup, at de kære Digttere ofte tog sig det meget let med deres Skildringer fra Naturlivet; han var paa dette Punkt en »Realist«, der maatte ingen Sjuskerier finde Sted, og det er betegnende, at han satte megen Pris paa Carl Ewald's »Æventyr«, hvis Styrke netop er at være sanddru, usminkede Virkelighedsbilleder, hvis Æventyrtone kun er et løstsiddende, halvt gennemsigtigt Klædebon over en ellers altfor nøgen Sandhed.

De »Zoologiske Iagttagelser«s andet Parti tæller ganske faa Blade, som dels omfatter »Provincialnavne paa Dyr«, dels »Dyresagn«. Fuglene er selvfølgelig ikke glemte, den første Notis er saalydende: »*Parus major* = Slittentit (slid-din-Tid), Lolland, Fyn), Fil-i Sav (Fyn), Filefugl (Fyn), Skindhakker (Lolland)«. Dernæst: »*Regulus flavicapillus* = Kong Hans Fuglen (Fyn), *Sterna hirundo* = Hattemager (Fyn), Brunnakke«. Af de øvrige faa Fuglenavne skal anføres: »Frost-and = *Harelda glacialis*, Lysand, *Fuligula marila* (Skaarupøre)«. Det første »Dyresagn« lyder saaledes: »En Vibedæse, Storkedæse, Kukkerdæse o. s. v. er paa Lolland Navne paa Vinterknuder eller strænge, korte Frostperioder, som gaar forud for de nævnte Fugles Ankomst. Paa min Forespørgsel angaaende det mærkelige Ord Dæse, har Professor Verner Dahlerup velvilligst givet følgende Svar: »I Molbechs Dialect-Leksikon (1841) staar: Dæse, en. Et hastigt opkommende Uvejr, blandet med Hagl og Sne. Almuen venter sig et saadant Uvejr i den Aarstid, da Faarene læmme og da Storken kommer, og kalder det da Lammedæsen, Storkedæsen (Falster). Ifølge Seidelin »Lollandske Almuesord« i »For Sandhed«, 2 Bd. 1799, S. 168.

Blot et Par Smaating endnu. Om »Kukkeren« hedder det, at man i det nordlige Fyn (Særslev) har den Tro, »at den gør Grænse mellem Vinter og Sommer, naar den kommer, maa man ikke længer gaa med Handsker, thi den har den Vane at »gøre« i disse«. Endvidere: »Paa Ærø kaldes *Charadrius sp.*: Pyt-fugle, *Lanius collurio*: Skvætfuglen, *Motacilla flava*: Gulspurv, *Emberiza citrinella*: Gulflugl« og »Paa Taasing hedder det, at Nattergalen d. 12 Maj skal have alle sine 12 Tøner«. Ogsaa Vendehalsen møder vi i dette Afsnit, dog kun i en enkelt Notits: »Regnfugl = Vendehalsen (Sydfyn). Mærkeligt nok meddeler Sv. Nilsson i »Skandinavisk Fauna, Foglarne« om »Göktytan« (*Iynx Torquilla*, Lin): »I Skåne, liksom på flera ställen, spår bonden vackert väder, då han hörer göktytan skrika« —¹. Hvert Land sin Tro!

Efter at Rostrup var flyttet til København kom der, saavidt mig bekendt, ikke til at foreligge enten trykte eller haandskrevne Meddelelser om Fugle fra hans Haand. I Egenskab af Statskonsulent i Plantesydomme, fik han dog lejlighedsvis Forespørgsler vedrørende Fuglenes Skade eller Nytte i Forhold til Kulturplanterne. I sine Svar brød han næppe mere end nødvendigt Staven over sine gamle Venner, selv om Landmænd og Gartnere beklagede sig over Raagerne, Størene, Solsorterne og andre Ødelæggere af Markens og Havens Afgrøde. I sine sidste Leveaar var han en Ven af »Naturfredning«s Bevægelsen og støttede den for de vildvoksende, sjældne Plantearters Vedkommende. Hændte det, at han paa Udflugter rundt om i Landet, kom i Følge med »rigtige« Ornithologer, kunde han forbause

¹ Blandt de Billeder af Vendehalsen, jeg kender — ganske vist ikke særligt mange — savnes naturtro Fremstillinger af de forskellige Led i, hvad man i gamle Dage kaldte dens »Grimaser«. Den sidder i Reglen stille som en anden artig, lille Flugl. Vil det ikke glæde flere end mig, at vide, om der findes gode Billeder, der ligefremt illustrerer Fuglens Navn? Om Hærfuglens snurrige Angststilling gælder det samme. Vendehalsen er altfor beskeden i sin Dragt til at friste en Kunstner, medens Hærfuglen meget ofte optræder, bl. a. i den gamle, hollandske Billedkunst, den findes saaledes paa et Billede af G. d' Hondcoeter i Den kgl. Malerisamling, rigtignok ikke i ganske naturtro Gengivelse. Det samme Billede har iøvrigt Interesse for Ornithologer ved Fremstillingen af den sjældne — maaske uddøde Tam-Anderace, *Anas domestica curvirostris*. Kunde en god Gengivelse af Billedet ikke interessere i »D. o. F.s Tidsskr.«? Mon Vendehals og Hærfugl iøvrigt nogensinde træffes i Zoologisk Have? I hvert Fald den sidstnævnte forekommer det mig at have set der.

ved sit indgaaende Kendskab til dansk Fugleliv, som til Dyreverdenen i det hele. Det glædede ham at vise de maledede Fugle til Slægt og Venner, men beskedent afværgede han al Ros af sine, som han sagde, dilettantiske Tegneforsøg.

Se, det er alt, hvad jeg har at sige om min gamle, afdøde Lærer og Ven som Fuglekender eller maaske rettere Fugleven. Jeg indledte med at lade forstaa, at større Nyheder maatte Læseren ikke vente, det hele skulde være som et Par friske Penselstrøg paa Billedet af en kendt, dansk Naturforsker. Jeg tager dog vel næppe Fejl ved at mene, at Rostrups mangeaarige, regelmæssige Optegnelser om en Række danske Trækfugles Ankomsttider, vil have Værd for den, som før eller senere gaar i Lag med den interessante Opgave, en samlet Fremstilling af Fugletrækket før og nu.

I en af de Sange som fremkom i Anledning af Festen for Rostrups 70aarige Fødselsdag 1901 lader Digteren ham udtale sig saaledes: »Hvorfor skal jeg drage ud til fremmed Land? Her er nok at tage op — her ved danske Strand« —.

E. Rostrup er jo bleven kaldt den mest danske af vore Naturforskere. Med Rette; han kendte vort Lands Natur som faa andre, og selv om hans Livs Hovedgerning var knyttet til Planternes Verden, véd vi dog nu, at han paa sine videnskabelige Strejftog ogsaa naaede et godt Stykke ind i Fuglenes skønne, lyse Rige.

PODICIPES GRISEIGENA MAJOR, TEMM. & SCHL. OG TRINGA MACULATA, VIEILL. SKUDTE PAA ISLAND.

AF

E. LEHN SCHIØLER.

I »Beitrag zur Kenntnis der Vogelwelt Islands« nævner B. Hantzsch efter Grøndal, Fuglatal bls 52 og Ornis 1886 S. 369, den graastrubede Lappedykker, *Podiceps griseigena typica*, Bodd., som truffen en Gang paa Island ved Keflavík i December 1885¹. Fuglen viste sig ved Sektion at være en Han, men — tilføjer Hantzsch — »wo sich der Balg des Vogels befindet, konnte ich leider nicht erfahren. Ganz ausgeschlossen ist nicht, dass es

¹ Se ogsaa Slater: Birds of Iceland, Side 136.